

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВОТА ПРЕД „БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА – ТОЛКОВА БЛИЗО, ТОЛКОВА ДАЛЕЧЕ“

Проф. д-р Николай Ненов

Член на редакционната колегия на Международно реферирано списание за етнология, медиевистика и археология „ОНГЪЛ“

Интерес към съдбата на българите, които живеят в чужбина, винаги е съществувал – той изкушава въображението на живеещите в родината и ги вълнува истински. Благодарение на подкрепата от страна на българската държава на т.нар. „неделни училища“, българските общности зад граница станаха в много по-висока степен видими. Все по-често и чрез официални медии, а не само през личните си познати, научаваме за събитията, организирани от българи зад граница. Интересът на изследователите се преобърна и множество търсещи очи се насочиха извън пределите на страната. Заговори се за икономика на мигрантските общности.

Живеещите извън пределите на България сънародници е важно да бъдат представяни не с обобщен образ, а като множество от общности. Това е необходимо уточнение, тъй като трудно можем да приравним всички съдби, всички индивидуални истории за заминаване и живот извън пределите на България. За част от изследователите понякога е наложително да видят общностите на българите, но всъщност за всички нас остава важен всеки отделен човек с неговите мисли и разкази, с неговите активности в настоящето, с които той би могъл да представя себе си, а понякога и родината си.

Някои от текстовете в настоящия сборник търсят опознаване на местните мигрантски общности чрез учебници и учебни програми, чрез методите за преподаване, които подпомагат изучаването на българската култура. Независимо от техните силни и слаби страни повечето от тях работят активно в полето на интерактивността, ролевите игри и на новите медии, тъй като за всички вече са видими промените, които *настъпват у нашите деца в резултат на дигиталната революция.*

Понякога в текстовете отекват гласове на недоволство от досегашните изследвания, които обобщават образи и създават монолитни гледни точки към българите, които живеят в чужбина. *Многогласието*, което

този сборник изгражда и във втори том, показва, че е възможен подход, в който да се чуват и гласовете на различни хора, на представители на разнообразни групи от българи, които независимо къде точно живеят, намират начин да покажат своето отношение към родината.

Част от изследванията са насочени към темата за съхраняването и представянето на културното наследство. Според мен все още е трудно да се разпознае българско културно наследство сред отделните мигрантски общности, тъй като голяма част от тях не са имали време да създадат свое общо минало – споделено и остойностено във форми, които да бъдат разпознати като наследство. Отбелязването на национални празнични дни на България, събирания за важни дати от календара, дори издигането на паметници (най-често на В. Левски) обслужват нуждите на общността от социализиране (сред общността и пред външните), но в твърде малка степен пораждаат форми на културно наследство. Вътрешната интеграция на групата – с празнични изяви, с училищно обучение и църковни служби, укрепва разпознаването ѝ, изгражда връзки. В същото време активността при организиране на събития се оценява като важна, тъй като изявява идентичност. Според изследователите тъкмо събитията на българските общности зад граница правят видими „българските бизнеси“ – т.нар. етническо предприемачество, което не само показва реализацията на българите зад граница, но е и проводник за следващи поколения мигранти, тъй като осигурява работни места.

На Трети март 2017 г. отидох в „българското кафене“ на станция „Баркинг“ в Лондон. В околностите живеят множество българи, наблизено през парка е българският магазин, съботното училище, мястото, където танцовите клубове играят хора. Българското кафене ми бе познато от публикации в родната преса, където бе представено като място с дух, с книги, пиано, китара, въобще – средище на артистизма. Затова на Трети март взех мартеници, една моя книга на български език и акварел с червен петел, тъй като тъкмо бе започнала годината на петела, според китайския календар. Но кафенето ме изненада със своята стерилност, което е очаквано за подобно място на гара, където се срещат множество видове транспорт и цялото многообразие от хора, живеещи в източен Лондон. Сред множеството книги не открих нито една на български, не чух и българска реч. Разбира се – бизнесът на хората,

които държат кафенето, не е мой, а с тия редове тук аз не ги упреквам. Естествено посетителите на кафенето вероятно се чувстват великолепно в него и усещат нуждата от това място. Чрез ситуацията в кафенето си дадох сметка, как българските общности зад граница често остават невидими. И причината за това не винаги е единствено в желанието за адаптация към водещата култура, тъй като мегаполисите са достатъчно толерантни към различията, които едва ли могат да ги изненадат лесно, а в същото време дават множество възможности за избор пред мигрантите. Поради което, струва ми се, че можем да работим повече – и като част от обединена Европа, сред официалните езици на която е и българският, за да бъдем в по-голяма степен видими, а поради това и в по-голяма степен ценени. Действие, което зависи до голяма степен от нашите собствени усилия.

PREREQUISITES FOR “BULGARIANS ABROAD – SO CLOSE, SO FAR“

Prof. Dr. Nikolay Nenov

Member of the editorial board of the International Peer-Reviewed Journal for Ethnology, Medieval Studies, and Archeology “ONGAL”

Interest towards the fate of Bulgarians living abroad has always been existing – it tempts the imagination of those living in their homeland and moves them genuinely. Thanks to the support of the Bulgarian state to the so-called “Sunday Schools,” the Bulgarian communities abroad became much more visible. More and more often through official media, not only through our acquaintances, we learn about the events organized by Bulgarians abroad. The interests of the researchers have transformed, and many of them focus their interest beyond the borders of the motherland. The economy of the migrant community started to be discussed.

It is crucial that the Bulgarian compatriots abroad become investigated not as summarized image but as various communities. This stipulation is important since it is hard to equalize all the fates and individuals stories for departure and life beyond the borders of Bulgaria. To some of the researchers it is critical to be able to distinguish the communities of the Bulgarians abroad but to all of us should remain valuable every single individual, with his thoughts and narratives, with his current activities with which he could present himself and sometimes his motherland.

Some of the texts in this journal explore the local migrant communities through textbooks and educational programs that they use in the Sunday schools and through the methods of teaching that support the studying of the Bulgarian culture abroad. The changes that *occur with our children as a result of the digital revolution* are visible for all of us, and aside from the weak and strong sides in these teaching programs and methodologies, most of them serve actively in the fields of interactivity, role-playing games, and new media.

In some of these articles appear voices of dissatisfaction to the hitherto investigations that summarize images and create generalized points of view towards the Bulgarians that live abroad. The *polyphony* this journal produces in its second volume reveals that it is possible to implement an approach

that presents the voices of various individuals, and representatives of different groups of Bulgarians whom, wherever they live, find a way to show their regard towards the motherland.

Certain studies in the volume are focused on the topic of the preservation and presentation of the cultural heritage. In my opinion, it is hard to distinguish the Bulgarian cultural heritage among the particular migrant communities, more specifically in Europe, since most of these groups haven't had time to create their shared past – communicated and valued in all the forms that could be recognized as a heritage. The commemoration of Bulgarian National Days, celebrations of important holidays or days of the calendar and even the erection of a monument (in most cases of Vassil Levski) mainly serve the community needs of social interactions and social integration within the group and the host society. But to a small extent, these events create forms of cultural heritage. The integration of the group – through festive events, through school education and church liturgies supports its visibility and creates connections. Also, the activeness in the organization of events is valued as important since it demonstrates identity. According to the researchers specifically, the events of the Bulgarian communities abroad assist the promotion of the “Bulgarian businesses” or the so-called ethnic entrepreneurship. The existence of ethnic entrepreneurship not only reveals the achievements of the Bulgarians abroad but it also aids the creation of job opportunities for next generations of migrants.

On March 3, 2017, I visited the “Bulgarian Coffee Shop” at the Barking Station in London. A lot of Bulgarians live in the area. Across the park exist a Bulgarian grocery store, one Sunday school, and a Dance club. I learned about the Bulgarian Coffee Shop from the newspapers in Bulgaria. The place was presented in the publications as a special space with spirit, with books, piano, guitar – in summary as an artistic center. Thus, on March 3, I brought to this location *martenitsi*, one of my publications in Bulgarian, and a wash-drawing with a red rooster (since the year of the rooster had just started according to the Chinese Calendar). The coffee shop impressed me with its impersonality, and later I realized that this could be expected for such a place since it is located in the proximity of a train station where various types of transportation and multiple people who live in Eastern London meet. Among the numerous books in the shop, I didn't find a single title

in Bulgarian, and I didn't hear any Bulgarian speech. Of course, the business is not mine to judge it, and this statement is not an accusation to the owners. Perhaps the visitors of the coffee shop feel well in this place and need it as it is. Through the situation in this coffee shop, I realized the fact that the Bulgarian communities abroad often remain invisible and impersonal. Perhaps, the reason for this situation is not always the desire for rapid adaptation to the host culture since the megapolises are tolerant enough towards the otherness and do not impose assimilation. More likely the various choices that the major cities present to the migrants enable the variations in the immigrant's choices.

In conclusion, I believe that we could work harder – and as part of United Europe, where the Bulgarian language is one among the officially recognized, to become to a greater extent noticeable and through this better visibility to become to greater extent valued internationally. And this is something that depends mostly on our efforts.